

อินยิ๊งพินแยกเขี้ยวประดุจเป็น
 บันไดนาคแต่ละตัวหัวหางหงอน
 พังพานพอนดั่งจะเลื้อยออกโกลดเส้น
 ขยับเขี้ยวแสปลิ้นดูกระเด็น
 ตาเขม้นชยาบชดชนดกาย
 มีโรงกาสะพริกทานในลานวัด
 มะนาวขี้เดินหึ่งอุทิศถวาย
 คนประชุมกลุ่มชิงหึ่งหญิงชาย
 บ้างกอบปรายเมียบไปรยอยู่ไกรบกราว
 ฐานมณฑปประคบแก้วกุ่มกั้น
 รูปยักษ์ปั้นภาพปั้นยิงพินฮาว
 กุมกระเบื้องเงืองง่ากลอกดาวาว
 หนวดเคราคราวงอกแซมสองแก้มคาง
 บันไดแก้วกนกแก้วแต่ละชั้น
 สิ่งไต่ต้นสองตัวกระหนาบข้าง
 โยชนเหมือนเหมือนจะชิงกันวิ่งวาง
 สุปรรณกางปีกชะโงกชะแงยล
 กำแพงแก้วพื้นลาดศิลาแสง
 ประพรายแสงเหลื่อมจะลอยดูจฝอยฝน
 เป็นลอนคลื่นสั่นกระดกกระฉ่อนชล
 ประตูกอสลับแก้วดูแหวพราย
 หุกหุ้มเสาแซมกนกกระจิงแจ่ม
 กระจกแซมแต่ละเสาเห็นเงาฉาย
 แก้วประพาพก้านแย่งฉลุสาย
 แสงกระจายหน้าบานทวารบัง
 นาคสะดุ้งรุ่งริ่งกระดิ่งห้อย
 โบไฟธีร้อยริ้วระเร่ดั่งแห่งหึ่ง
 เสียงประสานกั๋งสาดนระมั่งดั่ง
 กษัตริย์หึ่งปางร่วมประสานงาน
 (พระปลัดเสียม ฮาสโย : ประวัติท่านพระครู
 เทพมุณีศรีสุธรรมวัฒน์ฯ (ปาน))

๓.๓.๒ วรรณกรรมมุขปาฐะ^๑

วรรณกรรมมุขปาฐะที่แพร่หลายในจังหวัดนคร
 ราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ

ความเชื่อมั่น และศรัทธาต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์เมือง
 นครราชสีมา และบริบทที่เกี่ยวข้องมีหลายประเภท
 เช่น ปรีศนาคำทาย ปรีศนาสายแหง เพลงกล่อมเด็ก
 บทกลอนของศิลปินพื้นบ้าน และนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น
 ตัวอย่างเช่น

ปรีศนาและสายแหง

เจดีย์ :
 หน่อไม้แดง   แกงกินไม้ได้
 คนมาไหว   ไหว้กันทั้งเมือง
 (องค์พระบรมธาตุเจดีย์)
 โคนคำทายแดง   แกงกินไม้ได้
 (เจดีย์ทั่ว ๆ ไป)

สายแหงวัดพระบรมธาตุ

สากเบือทองคำ   ต่ำแล้วพาไป
 (สากเบือทองคำ   ต่ำแล้วพันไป)

สายแหงพระปัญญา ประดิษฐานในองค์เจดีย์
 องค์หนึ่งบริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

“ดอยหลังออกไป เหล็กในแทงตา
 หันหน้าออกมา กายี่ใส่หัว
 ต่อมามีคนแก้เอาไปได้ โดยเปลี่ยนเสียว่า”
 “ดอยหลังเข้าไป เหล็กไม่แทงตา
 หันหน้าออกมา น้ำตาพระร่วง”

วิมล คำศรี วรรณกรรมมูลาฐานะเมืองนคร : การศึกษา
 วิเคราะห์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช พ.ศ. ๒๕๔๐.

(เพราะทรัพย์สมบัติใส่ตุ้มซ่อนไว้บนเพดานใต้
 หลังคาเหนือธรณีประตู เวลาเข้าไปไหว้พระ กลับออกมา
 ฝ่ามือไม่แห้งมอง ย่อมไม่เห็นตุ้มทรัพย์)

สายแห่งเกี่ยวกับตะบันทองในวัดพระมหาธาตุ
 ารงวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
 ตะบันทองคำ ดำแล้วหันไป

(เล่ากันว่ามีข้าหลวงจากกรุงเทพฯ ไปเก็บภาษี
 ได้เก็บริศนา “ดำแล้วพาไป” จึงเอาตะบันทองไปเป็น
 สมบัติของตนเสียได้)

สายแห่งวัดพระเดิม (ร้าง) อยู่ในเขตวัดพระมหา
 ธาตุต่อกับวัดมิ่งคุณ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

“วัดประเดิมแก้วข้า มีสระสี่มุม
 มีตุ้มทองอยู่สี่ตุ้ม อยู่สี่มุมวัด
 พี่ก็มีซ่อง นื่องก็มีซัด
 ไครรู้จักบาต (บท บาท) วัด ให้ตัดงัดเอา”
 พระเดิมแก้วข้า มีสระสี่มุม
 มีทองสี่ตุ้ม อยู่สี่มุมวัด
 พี่ก็ไม่ซ่อง นื่องก็มีซัด
 ไครรู้จักบาตวัด ให้ตัดเอา

เพลงกล่อมเด็ก

เมืองคอนเหอ แดกอนเขาเล่าถือมา
 พระศรีธรรมโคกราชมีวาดหนา กอพระมหาธาตุยอดทองคำ
 มีกษัตริย์กษัตริย์ สุนคนมาจับถืออุยัถ์นั
 กอพระธาตุยอดทองคำ เช้าค่ำมีคนไหว้...

เมืองคอนเหอ โคthonเที่ยวจบ
 ปากสูตลพ มีข้างล้อหัว
 แก้มดูหาชาติ หลังคาลาดแก้ว
 มีข้างล้อหัว ชะบุณสมภารสร้าง...
 เมืองคอนเหอ มีพระนอนแจ่มหน้า
 มีโพธิ์ลังกา มีพระอุ้มทอง
 มีกัณฑ์เที่ยวยาว ถือไม้ตะบอง
 มีพระอุ้มทอง ร้องกลองอยู่เคียงกัน...
 ไปคอนเหอ ไปแลพระนอนพระนั่ง
 พระพิงเสาดั่ง หลังคามุงเบือ
 เข้าไปในห้อง ไปแลพระทองทรงเครื่อง
 หลังคามุงเบือ ทรงเครื่องดอกไม้ไหว...
 ไปคอนเหอ ไปแลพระนอนทรงเครื่อง
 ศาลาหน้าเมือง แสงงไม้ไฟ
 ตูลักดูหลอด ตูหลอดตูดีย
 (สิบสี่ตูดอก) (สิบห้าตูดิน)
 แสงงไม้ไฟ โคไปยกมือไหว้...

บทกลอนของศิลปินพื้นบ้าน

หันหน้าไปบูรพา	นั่งวันทาพระบรมธาตุ	มีสีล้นบรรจง	เราแลเห็นเหมือนเป็นจริง
เมืองนี้เมืองนคร	หยวนศรีธรรมราช	พระองค์ขึ้นทรงผ้า	นิลมนูตีพิมพ์พระยาหญิง
มีพระธาตุอยู่กลางเมือง	ยศดอเยยยอดสุดมิแก้ว	โอรสแยงอิงบรรพตเมืองในสถาน	พระองค์ทรงตัดขาดไม้พวน
ดูพรวยแพรวเหลี่ยมเหลี่ยม	สีล้นบวรเทือง	คือยหีจางปราสาทราชฐาน	หวาดโนปางมา
มีบัวคว่ำบัวหงาย	ถัดมาพระเวียง	(บทโราชา บูชาพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช)	พระภูบาลบรรพชา
มีนเคียงรายเวียง	คอยแลไปข้างใต้		
แลเห็นทองเป็นปลั่งใหญ่	ลาดทลนมารองเข้าด้วยแหวน	พระเสกอบเป็นชยบวง	เดิมเป็นแดนดงรนาทิม
เขาคูกไว้เรียงรายไป	ถ้วนแต่ของแต่ใคร	มีเรื่องสำคัญข้างเล่า	ให้ท่านได้เข้าใจ
วงมันใหญ่ทั้งประมาณ	อีกกั้นหนึ่งเล่ามีพระปฏิภาณ	มีพี่น้องสองรา	ท่านได้นำพวงศัพรลภมธาตุ
สถิตยอยู่ทั้งสี่ด้าน	บนคอหอรวงยังใหญ่ใส่เงินใส่ทอง	มาถึงหาดทรายแก้ว	แดนนี้ที่เว้าไส
ใส่ข้าวของอนันต์	ที่ตรงบนคอหอรวง	แล้วฝังไว้ในหาดทรายกรวด	แสงน้ำพุพุ่งพรุดขึ้นไป
นับด้วยถัง นับด้วยเกวียน	มีกำแพงแก้ว มีฉัตร	สว่างใสศุกสกาว	แดนด้าวไพมณ
พระพายพัดวนเวียน	มีมือแนบเนียน	ยังมีพระอรหันต์	ให้อุปัติพลันรุ่งดั่งแสงโสม
หุ้มแต่ทองดูซ้อนเดิน	มีกำแพงแก้ว มีฉัตร	ท่านเจาะผ่านลอยโถม	พื้นไพมณา
พระพายพัดละเอิน	เสียงดังดัง ๆ นิ่ง ๆ เหมิน ๆ	หยุดลงไหว้พระทันตธาตุ	ที่หาดทรายอ่อน
ฟังสาเจริญใจแรง	ที่ทางขึ้นถงมีพระผ้า	ทั้งสองกรสมคะเน	ตั้งขึ้นเหนือเกศา
ทวารเปิดไว้อั่ง	กลัวผู้ร้ายจะปลอมแปลง	ครั้งนั้นแหละเขยวเรศ	นางค้อยถึงเกตแถมมา
สักเงินสักทองของข้างบน	มียักษ์วิรุฬหกวิรุฬหก	นางเหมชาสาณวี	แสนจะดีใจ
พงศ์พัคณ์มีภาพยนต์	สถิตข้างทางสะคน	พร้อมทั้งพระทนต์กุมาร	มานั่งกราบกรานขอไหว้
มีรูปคฤหาสน์มา	ทำปีกษาเหมหงส์	จึงยกปราชญ์ขี้เขี้ยว	ท่านได้เป็นโหร

ข้าพเจ้าไม่รู้จัก
ท่านเป็นอะไรอย่าพลอก
ส่วนพระอรหันต์
ถื่นดินนาสพจนแจ้ง
เป็นบุตรของพระตถาคต
พอเห็นว่ามิพระธาตุ
จึงลงนามมีลการ
แผนประมวรีดีทุกอย่าง
จะบอกเจ้าผู้ประเสริฐ
จงจำเรีภูพัฒนา
สถานที่นี้ภายภาคหน้า
ชื่อนครศรีธรรมราช
มีกษัตริย์จากหงสา
จงตั้งใจทำความดี
ครั้นต่อไปในภาคหน้า
จงบอกเหตุสำเนา
จะมีกษัตริย์จากหงสา
ศักราชแล้วแล้วแลเลิก
จนถาวรขององค์พระบรมธาตุ
ดูโลภโลภบังเกิด
พระยาศรีธรรมโคกราช
ขอขึ้นอุบลเถรา
เทศาสนกกรมเรดีจึงถึงงักกา
เหมือนอนุศาสน์ของท่าน
นางเจ้าฝั่งธาตุที่หาดทรายแก้ว
ดวงสมรภานดา
ครานั้นพระยาศรีธรรมโคกราช ค่อยลีนลาตจากที่
พงสาวดินไธ
กับมาควอุกีสคน
ในครวโลกลงนาว
ได้รักก่อพระบรมธาตุ
เป็นที่สำคัญอย่าไธ

สุดที่จะทักกล่าวไป
ขอเชิญได้บอกมา
จึงรำพันเล่าจบ
วันนี้แสวงหา
เล่าให้หมดที่มีมา
กุดแสนสาวพเกิน
ยังที่สถอนที่นี้
ไม่มีจะห่างเหิน
เจ้าจงจะเพลิงจะเพลิง
ตลอดกายหน้าไป
จะมีพาราโอมาส
ตัวเจ้าอย่าหวาดไหว
ถดถาปนาขึ้นต่อไป
ภายหลังจะมีแนว
เจ้าจงกลับจากลังกาภิเวศน์
เล่าไว้เป็นถาถน
ท่านผู้มีปรีชาวิเวกแนว
เป็นผู้ประเสริฐชน
ที่เบบชายหาดแห่งนี้
เป็นที่ประเสริฐพล
จำหยุดเบืองบพยุคล
เสดีจลสาวว
แล้วหวนกลับหลังมา
ที่เป็นอาจารย์สอน
ฝั่งแล้วในดินตอช
สุดสิ้นชีวลัย
ค่อยลีนลาตจากที่
แดนด้าวกันไธใหญ่
จะบอกขุนให้เข้าใจ
จากหงสาวดี
เอาไว้ที่หาดทรายนั้น
ตั้งเมืองหัวโกสิย์

แล้วให้มีการงานฉลอง
ที่มโหรีชัชชาน
ตั้งชื่อนครศรีธรรมราช
แสนเผ็ดฉายไฟเวระ
วัดโดยสูงสามสิบเจ็ดวา
เป็นที่เกรงพระบารมี
ให้สมโภชอยู่เจ็ดวัน
มีสิ่งบันเทิงทุกอย่าง
หนังโนราก็มามี
สนุกแลล้ำเลิศ

พลเป็นท่านองที่ มี
เข้ามาประสาณเพลง
ท่านประกาศชื่อไว้
ชื่อเสียงกะเหมาะเหมง
องค์พระธาตุนำมาย่าง
สุขแสนทวีในดวงแถ
มีเล่นกันต่างต่าง
ต่างคนไม่ห่างเพ
ทำเพลงที่ท่าเสียงแตร
เมืองเราประเสริฐครัน

(บทเพลงบอก เล่าเรื่องพระบรมธาตุเจดีย์เมือง
นครศรีธรรมราช: เพลงบอกเนตร ชลารัตน์)

นิทานพื้นบ้าน

**ตัวอย่างนิทานพื้นบ้านเรื่องพญาศรีธรรมโคกราช
กับเจ้าแตงโม**

ครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีเรื่องเล่าว่า “พญาศรีธรรมโคกราช” ราชาธิบดีแห่งศรีธรรมราชมหานครทรงมีพระราชธิดาองค์หนึ่ง ซึ่งมีพระสิริโฉมงดงามยิ่งนัก แต่ประชวรพระโรคเรื้อรังมาหลายเพลานแล้ว แม้ว่าจะได้รับการรักษาเชี่ยวชาญสักเพียงใด จนสุดความสามารถของบรรดาหมอยของเมืองนี้แล้วก็ตาม พระอาการก็ไม่กระเตื้องขึ้นแต่อย่างใด มีแต่ทรงกับทรุดลงเท่านั้น ทำให้พญาศรีธรรมโคกราชผู้เป็นพระราชบิดาวิตกกังวลเป็นอย่างยิ่ง

อยู่มาวันหนึ่ง พระราชธิดาได้ระงะเวสแต่งเงินขึ้นมาเป็นกำลัง จนพญาศรีธรรมโคกราชต้องทรงใช้ข้าราชการไปหาแต่งเงินมาให้ แต่ก็หาไม่ได้เพราะไม่ใช่ฤดูของมัน ข้าราชการบริหารต่างก็ออกเที่ยวสืบหาไปจนทั่วพื้นราชอาณาจักรศรีธรรมโคกราช ก็ไม่ได้แต่งเงินตามพระราชประสงค์ พญาศรีธรรมโคกราชจึงทรงเวทนาส่งสาวพระราชธิดาของพระองค์เป็นยี่งัก จึงได้ทรงเกณฑ์ให้ผู้คน

..... ๒๕๕๗. เพลงบอกชั้นครูคู่เมืองนคร
ศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช.

..... ๒๕๕๐. ภูมิทัศน์และสำนวน : วรรณกรรม
 मुखปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช การศึกษาเชิงวิเคราะห์.
 นครศรีธรรมราช : สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

..... ๒๕๔๔. ระบบความเชื่อและพลังอำนาจ
 ทูมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร :
 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

..... ๒๕๓๒. วรรณกรรมท้องถิ่นนครศรี
 ธรรมราช. นครศรีธรรมราช : วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.

วิมล คำศิริ. ๒๕๔๑. วรรณกรรมใบเขียนขี้ใน
 นครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช : สถาบันราชภัฏนคร
 ศรีธรรมราช.

..... ๒๕๕๐. วรรณกรรม मुखปาฐะเมืองนคร :
 การศึกษาเชิงวิเคราะห์. นครศรีธรรมราช : สถาบันราชภัฏ
 นครศรีธรรมราช.

..... ๒๕๕๐. วัฒนธรรมข้าวและพลังอำนาจ
 ชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา. กรุงเทพมหานคร : สำนัก
 งานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

..... ๒๕๔๙. หนึ่งตระกูลชั้นครูคู่เมืองนคร
 ศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 นครศรีธรรมราช.

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. ๒๕๕๐. โครงสร้างและ
 พลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร
 : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ศิลาจารึก ผนึกในใจไทย

พ่อกูชื่อศรีอินทราทิตย์
 ที่เพื่ออ้ายชายชาญชื่อบานเมือง
 กูอายุสิบเก้าเจ้าเมืองฉอด
 ชับมาสเมืองข้างศึกฮักหมื่นใจ
 กูบ่หนีข้างอเนกพล
 เจ้าเมืองฉอดเสียที่ชีวีวาย
 พ่อกูโปรดปราณประทานให้
 ราชวงศ์สุโขทัยเรืองแรง
 กูบ่รุ่งพ่อครั้งยังชีวี
 ครองสุโขทัยราชอำนาจอนันต์
 ในศิลาจารึกว่าพ่อขุน
 เขิญปู่ครูผู้เจนปฏิภไตร
 ไทยไม่เคยเห็นห่างว่างกษัตริย์
 บทกลอนนี้พ่ลีเป็นราชบุชา

แม่กูสูงโสภิตชื่อนางเสือง
 สิ้นชีพเปลืองเต็มดั่งยังเยาว์วัย
 ก่อศึกทอดทำพิชิตวิสัย
 พ่อกูใกล้เสียที่ชีวีวาย
 เข้าชนข้างมาสเมืองด้วยใจหมาย
 ลือกระจายศึกข้างที่กลางแปลง
 กูได้ชื่องามรามคำแหง
 ทุกเขตแขวงเมืองขยายราชทัณฑ์
 บำเรอพ่จนสิ้นชีวาสิญ
 สารพันสุโขขุนโกคัย
 ใฝ่บุญพุทธศาสน์เลื่อมใส
 จากเมืองไกลศรีธรรมราชมา
 ไม่เคยไกลไตรรัตน์พระศาสนา
 ณ วันเสาร์ที่ห้าธันวาคม

เอื้อม อุบลพันธุ์

อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

00.00 น. ๕ ธันวาคม ๒๕๕๒